

Bruksela, 22 września 2023 r.
(OR. en)

13202/23

SOC 626
EMPL 446

NOTA

Od:	Prezydencja
Do:	Komitet Stałych Przedstawicieli / Rada
Dotyczy:	Konsolidacja i wzmocnienie europejskich systemów ochrony socjalnej – Debata orientacyjna

W związku z debatą orientacyjną, która ma się odbyć podczas posiedzenia Rady (EPSCO) 9 października 2023 r., delegacje otrzymują w załączeniu notę orientacyjną prezydencji na powyższy temat.

Konsolidacja i wzmocnienie europejskich systemów ochrony socjalnej

Debata orientacyjna

Ostatnie kryzysy, a w szczególności pandemia i inflacyjne konsekwencje agresji Rosji na Ukrainę, pokazały, że istnieje pilna potrzeba opracowania polityk, które ze skutkiem natychmiastowym ograniczą spadek dochodów gospodarstw domowych. Polityki te powinny koncentrować się na osobach znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, by uniknąć tym samym trwałych negatywnych skutków, które pogłębiają nierówności, ograniczają możliwości a ostatecznie spowalniają wzrost w perspektywie średnio- i długoterminowej.

Szybka i precyzyjna reakcja wyłącznie na to wyzwanie nie jest jednak wystarczająca, aby skutecznie przeciwdziałać wpływowi, jakie wywarły na społeczeństwo bazowe zmiany środowiskowe i ekonomiczne. Skuteczne wdrożenie Planu działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych wymaga aktywnych działań nad konsekwencjami społecznymi wynikającymi z bazowych wyzwań strukturalnych, takich jak wyzwania związane z transformacją cyfrową i ekologiczną.

Choć wspomniane zmiany stwarzają istotne możliwości dla europejskich obywateli, mogą one również przyczyniać się do zwiększenia nierówności, np. jeśli chodzi o przepaść cyfrową czy ubóstwo energetyczne. Polityki społeczne muszą odpowiednio zapobiegać takim sytuacjom i na nie reagować.

W związku z tym państwa członkowskie przyjęły lub też obecnie wdrażają reformy swoich systemów ochrony socjalnej, takie jak reformy zasiłków dla osób bezrobotnych, tymczasowe zwolnienie z opłacania składek na ubezpieczenie społeczne (niekiedy związane z przekwalifikowaniem), a także zajmują się problemem dysproporcji w systemie ochrony socjalnej poprzez polepszenie ochrony socjalnej osób samozatrudnionych oraz należących do grup znajdujących się w trudnej sytuacji. Niemniej jednak zakres, w jakim do tych grup stosowane są wspomniane środki, różni się znacząco w poszczególnych państwach członkowskich.

Konsolidacja systemów zapewniających dochód minimalny również pomogła w przeciwdziałaniu skutkom wspomnianych wcześniej kryzysów. W szczególności, zgodnie z niedawno przyjętym zaleceniem Rady, kluczowymi elementami wysiłków państw członkowskich jest praca nad zwiększeniem zakresu stosowania systemów zapewniających dochód minimalny, zmniejszeniem wysokiego wskaźnika niewykorzystania tego rodzaju zasiłków oraz zapewnieniem komplementarności między środkami społecznymi i zatrudnieniowymi.

Obok wsparcia finansowego osoby potrzebujące powinny otrzymać wsparcie oraz poradę, które pomogłyby im osiągnąć pełne włączenie społeczne, zarówno w aspekcie socjalnym jak i w miejscu pracy, pozwalające im na integrację i uczestnictwo na równych prawach i z równymi możliwościami.

Niektóre państwa członkowskie zrobiły świetny użytek z funduszy europejskich, takich jak NextGenerationEU i fundusze strukturalne, z myślą o osiągnięciu wyżej wspomnianych celów w ramach krajowych programów reform. Krótkotrwałe środki nie są jednak wystarczające, a państwa członkowskie muszą przyjąć podejście średnio- i długoterminowe. Z tego powodu niektóre z nich zaczynają brać pod uwagę znaczenie zwrotu z inwestycji społecznych oraz to, jak zapewnić im stosowne zasady opodatkowania.

W celu promowania konsolidacji oraz wzmocnienia ochrony socjalnej w Europie koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego musi zostać ulepszona, aby lepiej mogła sprostać zmianom w środowisku pracy. Z tego powodu niezwykle ważne jest stałe zaangażowanie w negocjacje nad wnioskiem dotyczącym zmiany rozporządzenia w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Unia Europejska musi rozważyć wpływ nowej rzeczywistości świata pracy, w tym tzw. „cyfrowych nomadów” i pracy zdalnej, na koordynację zabezpieczenia społecznego, kryteria wskazywania mających zastosowanie przepisów oraz różne działy zabezpieczeń społecznych.

Mając to na uwadze, grupa *ad hoc* przynależąca do Komisji Administracyjnej ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego w pierwszej kolejności skupiła swoje prace na przypadku osób pracujących zdalnie, które regularnie wykonują pracę w innym państwie członkowskim niż to, w którym siedzibę ma ich pracodawca, w celu zaproponowania konkretnych sposobów radzenia sobie z takimi sytuacjami. Niemniej jednak podczas następnej kadencji parlamentarnej konieczne mogą okazać się kolejne działania na poziomie unijnym.

Jednocześnie cyfryzacja zmienia sposób interakcji pomiędzy instytucjami. Państwa członkowskie badają nowe sposoby na usprawnienie komunikacji pomiędzy instytucjami, obywatelami, firmami i władzami. W rozważaniach na temat przyszłości ochrony socjalnej należy uwzględnić narzędzia cyfrowe i sztuczną inteligencję, głównie jako środki propagowania korzystania z praw do zabezpieczenia społecznego oraz wzmocnienia walki z oszustwami i nadużyciami. Niedawno opublikowany komunikat Komisji „Cyfryzacja koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego: ułatwianie swobodnego przemieszczania się na jednolitym rynku” podsumowuje istniejące inicjatywy oraz proponuje konkretne działania w kierunku bardziej zintegrowanych cyfrowo systemów koordynacji zabezpieczenia społecznego.

W tym kontekście i w oparciu o doświadczenia krajowe ministrowie są proszeni o rozważenie następujących kwestii:

- *Jakie są skutki dla systemów ochrony socjalnej wywołane zmianami spowodowanymi przez pandemię COVID-19, inflacyjne konsekwencje agresji Rosji na Ukrainę, a także przez transformację ekologiczną i cyfrową, które odczuwa obecnie nasze społeczeństwo? Jakie są priorytety w zakresie rozwoju ochrony socjalnej?*
- *Osiągnięciem w dziedzinie ochrony socjalnej było przyjęcie zalecenia Rady w sprawie odpowiedniego dochodu minimalnego. Jakie są główne wnioski wyciągnięte z wdrożenia odpowiednich systemów na szczeblu krajowym? W jaki sposób możemy otoczyć ochroną socjalną również grupy znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji?*
- *Czy rozwój technologii, a zwłaszcza sztucznej inteligencji, pomaga stawić czoła istniejącym przeszkodom w koordynacji zabezpieczenia społecznego oraz ułatwia komunikację pomiędzy administracjami na terenie Unii? Czy mogą Państwo wskazać jakąś sytuację, w której wykorzystano innowacje technologiczne w celu wzmocnienia ochrony socjalnej?*